

ВІДГУК

офіційного опонента на кваліфікаційну наукову працю

ДЕН ЕНЬІ

«НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРНА ТРАДИЦІЯ У КИТАЙСЬКІЙ ФОРТЕПІАННІЙ МУЗИЦІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ»

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Становлення китайської фортепіанної музики — феномен, нерозривно пов'язаний із ключовими історичними, культурно-релігійними подіями та прагненням створити самобутню музичну мову. Фортепіано довгий час залишалося інструментом, доступним лише вузькому колу привілейованої китайської еліти. Популяризація інструменту розпочалася лише на рубежі ХІХ-ХХ століть, що було пов'язане з масштабними процесами модернізації китайського суспільства та посиленням культурних контактів із Заходом.

Перші китайські фортепіанні композиції, хоч і спиралися на європейську класичну традицію, органічно включали елементи народної музики. Композитори також експериментували із західними європейськими формами та жанрами, імітували звучання тембрів традиційних китайських інструментів у фортепіанній музиці. Але вони не просто відтворювали акустичні особливості музичних інструментів, а й переносили традиційні філософські та естетичні концепції, таким чином західна гармонійна структура набувала східної тембрової глибини. Ритмічна організація творів була пов'язана з принципами китайської просодії, композитори уникали чіткої метричної пульсації, характерної для європейської традиції. Особливу роль грала естетика «пустоти» (сюй). У музичних творах вона проявлялася через паузи, які несли не менш смислове навантаження, ніж ноти. Проте, художній конфлікт — зіткнення європейської раціональності з китайською

медитативністю — не руйнував цілісність твору, навпаки, ставав джерелом смислів.

У другій половині ХХ століття китайські композитори, освоюючи авангардні техніки та цифрові технології, зберігають глибинний зв'язок із традиційною культурою. Однак китайська фортепіанна музика, як і раніше, сприймається західною аудиторією як екзотична через деякі фундаментальні відмінності. Показово, що китайські піаністи рідко включають національні твори до програм зарубіжних концертів, віддаючи перевагу європейській класиці. Так чи інакше, китайська фортепіанна музика демонструє як можливості міжкультурного синтезу, так і складності діалогу культур.

Дисертаційне дослідження Ден Еньї «Національна культурна традиція в китайській фортепіанній музиці другої половини ХХ століття» набуває особливої актуальності в сучасних умовах інтенсивної міжкультурної взаємодії. У роботі розкриваються механізми збереження національної ідентичності при активному діалозі з іншими культурними традиціями. Особливу цінність представляє аналіз процесів трансформації музичної мови у творчості сучасних провідних китайських композиторів у другій половині ХХ століття. Робота сприяє подоланню стереотипного уявлення про китайську музику як виключно «екзотичного», розкриваючи глибинні філософсько-естетичні засади, національну специфіку музики в контексті кроскультурної комунікації мистецьких традицій Сходу і Заходу. Популяризація китайських фортепіанних творів створює основу глибшого розуміння китайської музичної культури у світовому контексті.

Зв'язок роботи з науковими програмами та темами. Дисертація виконана на кафедрі музикознавства та культурології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка згідно з науковою темою кафедри «Тенденції розвитку української культури і мистецтва минулого та сьогодення у контексті світової інтеграції» (державний реєстраційний номер 0121U107489). Тему дисертації затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Наукова новизна, достовірність результатів. Вперше у музикознавстві було досліджено трансформацію фортепіанної музичної культури через призму релігійно-філософських традицій Китаю. Показано як засвоєння західних музичних традицій сприяло збереженню національної культури у фортепіанній музиці. Проаналізовано китайську музичну естетику в контексті розвитку фортепіанного мистецтва. Виявлено традиційні особливості музичної культури одинадцяти регіонів Китаю. Проведено аналіз фортепіанних творів другої половини ХХ століття з погляду збереження національних традицій. Набула подальшого розвитку тема дослідження впливу вестернізації на національний характер композиторської творчості. Також було систематизовано підходи до історичного розвитку фортепіанної культури. У науковий обіг запроваджено аналітичний матеріал про традиційні музичні особливості одинадцяти регіонів Китаю.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретична важливість пов'язана з аналітичним розглядом раніше невідомих фортепіанних творів сучасних китайських композиторів, визначенням специфіки їхнього творчого методу та порівнянням результатів дослідження з провідними національними тенденціями. У зв'язку з цим матеріали дослідження можуть бути використані у ряді історико-теоретичних курсів, актуальних як для українських, так і для закордонних вузів, що визначає практичне значення дисертації. Результати дослідження можуть сприяти підвищенню відомостей про твори серед музикантів-практиків, їх більш точному розумінню та збільшенню кількості виконавських інтерпретацій.

У вступі здобувач Ден Еньї визначає актуальність теми дослідження, вказує на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, формулює її об'єкт, предмет, мету й завдання, окреслює його джерельну та теоретико-методологічну базу, визначає наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації, вказує на особистий внесок здобувача, подає інформацію про апробацію результатів дослідження, публікації та структуру дисертаційної роботи.

У першому розділі «Історичний розвиток фортепіанної культури як відбиття національного світогляду» автор досліджує становлення фортепіанного мистецтва через призму національного світогляду, розглядає причини впливу західної музичної культури на національний композиторський стиль у Китаї, і навіть вплив Культурної революції в розвитку музичної культури Китаю.

Автор характеризує етапи розвитку китайської фортепіанної музики до 1980 року та після нього як період традиційного творчого доробку та період творчого плюралізму, відповідно. Відзначено двоетапність у становленні музичної культури, що дозволяє композиторам відбити у своїй творчості не лише національну ідентичність, а й власну індивідуальність та глибокі емоції, що існують у синергетичній єдності з загальносвітовими тенденціями. Систематичне використання елементів національної музики та пошук нових шляхів її інтерпретації дозволяє китайським композиторам не лише створювати музику, але і виражати філософські, культурні та історичні аспекти китайського суспільства через музичне творчість.

У другому розділі «Трансформаційні процеси соціально-історичного культуропростору у контексті формування національної музичної традиції Китаю» автор аналізує творчість Тан Дуна, Чжоу Луна, Цюй Сяосуна та інших майстрів мистецтва. Проаналізовано роль традиційних ладів у китайській музиці та їх естетичне значення, що відображає специфіку формування національної музичної традиції. Акцентовано увагу на активном процесі асиміляції та інтеграції елементів західного авангарду. Відображенням цього процесу є творчість сучасних композиторів, яка виявляється у різноманітних музичних експериментах та новаторських підходах до звукового матеріалу. Підкреслюється, що важливим етапом у розвитку китайського музичного авангарду є використання елементів західної сонористики та інструментальних технік у контексті традиційних китайських інструментів, як це відображено у творчості композитора Іфея Чжао. В результаті аналізу китайської музичної естетики та розвитку

фортепіанної культури автор наголошує, що концепція «Жонг хе», яка відображає філософські уявлення про рівновагу та гармонію, і є ключовим аспектом китайської естетики.

У третьому розділі «Вплив національних культурних традицій на фортепіанну музику китайських композиторів» виявлено основні константи музичної традиції Китаю, що є ключовими елементами та визначають китайську музику як носія національної традиції. Серед констант можна відзначити континуально-циклічне музичне мислення, яке базується на інтуїції та відображає принцип нескінченості космосу і всесвіту; сакральну символіку, яка відображається у зв'язку музичної граматики з космологічними немuzичними явищами; використання музики як втілення понять астрології, філософії, математики, релігії, а також емоційного змістовного навантаження ладів та ритмів: інтровертний характер творчості та тяжіння до стану медитації; модальну систему та лади модального типу; імпровізаційність як принципову складову музичної культури. Підкреслено, що константи відображають глибокі традиції китайського суспільства та культури в цілому.

Оцінка змісту дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Дисертаційне дослідження складається із анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (261 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, основний текст викладено на 185 сторінках. Дисертація відповідає науковим запитам, містить результати власних розвідок Ден Еньї, цитування інших авторів має посилання на літературу. Виклад матеріалу, глибина доведення положень засвідчили їх вагомість для сучасного мистецтвознавства.

Повнота викладу основних наукових положень, висновків та рекомендацій у наукових публікаціях автора. Основні результати дисертації висвітлено у 8 одноосібних публікаціях, зокрема: 3 статті у

фахових виданнях України, 1 – у міжнародному науковому виданні, 4 праці – апробаційного характеру.

Дані про відсутність порушень щодо академічної доброчесності. Аналіз кваліфікаційної праці Ден Еньї дозволило констатувати, що її автор дотримувался правил академічної доброчесності: у роботі не виявлено ознак плагіату, некоректних цитувань, фабрикацій та фальсифікацій. Дисертація є оригінальною, самостійною науковою працею, результати якої було отримано автором особисто.

Зауваження та дискусійні моменти. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Ден Еньї, вважаємо за потрібне висловити наступні запитання:

1. У вашій роботі викормелюється поняття континуальності мислення китайської традиції, конкретизуйте, як це вплинуло саме на музичну культуру.

2. Ви справедливо вказуєте, що пентатоніка є пріоритетною у визначенні китайської традиційної музики. Чи відомі вам факти звернення до пентатоніки у інших народностей та національностей?

3. Яку роль відіграють традиційні жанри в китайських фортепіанних транскрипціях та які їхні основні стильові риси?

4. На сторінках дисертації Ви згадуєте про явище «Нова хвиля» у китайській музичній культурі. Чи відомо Вам, як цей рух відбився в інших видах мистецтва?

Дані уточнення не впливають на загальну високу наукову цінність роботи, яка відрізняється новизною підходу, глибиною аналізу та практичною значимістю висновків, що визначає важливий внесок результатів дисертації у розвиток сучасного музикознавства та міжкультурного діалогу. Робота відкриває нові перспективи для подальших досліджень у галузі взаємодії східної та західної музичних традицій.

Загальний висновок. Кваліфікаційну працю Ден Еньї «Національна культурна традиція у китайській фортепіанній музиці другої половини ХХ

століття» слід вважати самостійною й завершеною дисертацією. Робота відповідає п.п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради заклада вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03 лютого 2017 р. за № 155/30023, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри спеціального
фортепіано, заслужена діячка
мистецтв України, декан
фортепіанно-теоретичного факультету
Одеської національної музичної
академії ім. А. В. Нежданової

Лілія ШЕВЧЕНКО

